

Hundertwasser:

Do Not Wait Houses,

1989 - részlet

Kostyál László

Hundertwasser & Hasegawa

Kelet & Nyugat

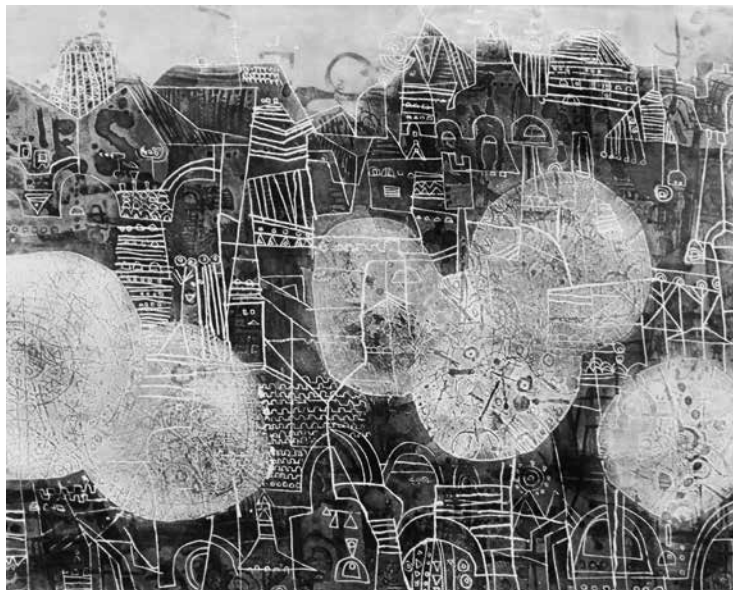
Az elmúlt években megszokhattuk, hogy a lendvai várban működő Galéria Múzeum fölöttébb rangos grafikai kiállításokkal jelentkezik, így – többek között – bemutattak egy-egy válogatást a nemzetközi avantgárd olyan nagyjáúinak alkotásaiból, mint Picasso, Miró, Dali vagy Chagall. Az idén tavasszal és nyáron (március 8-tól szeptember 1-ig) az osztrák Friedensreich Hundertwasser (1928-2000) és a japán Shoichi Hasegawa (1929) több kapcsolódási pontot is mutató munkásságából látható

keresztmetszet a kisváros középkori eredetű, egykoron a Bánffy-család fészkeként emelt várának emeleti termeiben.

A tárlat alcíme: Kelet és Nyugat. Nyilván szándékkal nem fordítva, mint ahogy a főcímben a nyugati művész neve szerepel először. Nem azt akarták kihangsúlyozni, hogy egyikük ennek, másikuk annak képviselőjeként jelenik meg, sokkal inkább azt, hogy a két hatás a kortárs művészetben belül egyre kevésbé választható el egymástól. A Kelet fogalom persze itt nem általános értelemben veendő, hanem kifejezetten a japán művészetre vonatkozik. Keleti kultúráról úgy általában nehéz is lenne beszélni, hiszen az iszlám, a kínai, a japán, vagy az indiai kultúra (a többit nem említve) mind idetartozik, és valamennyi önmagában is összetett, komplex, saját hagyományokra és vallásokra épülő világot képez. A Kelet ebben az esetben a felkelő nap országára utal, ahonnan Hasegawa érkezett. Más megközelítéssel kell ugyanakkor a párjával állított Nyugat fogalmát értelmezni. Ez egy kultúrkört, és nem valamely nemzet kultúráját takarja, hiszen a nyugati kultúra számos szempontból egységes pályán mozog.

A kelet és a nyugat ugyanakkor már nem két elkülönülő kultúrát jelent, hanem – bátran kijelenthetjük – ugyanannak a globális kultúrának eltérő hagyományokon alapuló, egyszersmind azonban egymással sokszoros kölcsönhatásban álló szeletét. A kapcsolódási pontok között hangsúlyos éppen e két művész szerepe is, hiszen a japán fametszetek tanulságainak integrációja és a természettel való szoros kapcsolatot hangsúlyozó japán életfelfogás termékenyítő hatása egyértelműen megfigyelhető Hundertwasser grafikai munkásságában, míg Hasegawa 1961-ben (abban az évben, amikor Hundertwasser először látogatott Japánba) – saját gyökereihez továbbra is ragaszkodva – Tokióból egyenesen azért költözött Párizsba, hogy a sokkal intenzívebbnek, impulzívabbnak látott nyugati kultúrközeget testközelből ismerhesse meg.

Mindketten a nagyváros művészei. Az emeletes házak buja dzsungel, az utcák

rengetege a világuk, amelyben növények csak elvétve tűnnek fel. Hundertwasser ezzel éppen ez az általa olyan fontosnak tartott ökológiai szemlélet általános hiányára mutat rá. A környezet alkotásaikon az ember által teremtett második természet, amelyből éppen a napjainkban kulcsfontosságúként felismert fenntarthatóság hiányzik a leginkább, mégpedig azért, mert elvesztette kapcsolatát az élet táptalajával szolgáló első természettel. Több szempontból hasonlóan viszonyulnak e közeghez, amely alkotásaikon egyszerre jelen van és még sincs jelen, amely konkrét és mégis megfoghatatlan, amely szürke és mégis színes, illetve fényel átítatott, amely elidegenedett és embertelen, mégis vidám és élhető. Mindketten filozofikus alkotók, akik a számos irányzat – szecesszió, szürrealizmus, konstruktivizmus, lírai absztrakció, a japán fametszetek dekorativizmusa, naivizmus, gyermekrajzok stb. – hatását tükröző felszín mögött szubjektív szimbolikájuk segítségével az élet lényegi kérdéseire keresik a választ. Egyformán fontos számukra a kolorit is. A színek nem kapcsolódnak szorosan formákhoz vagy jelenségekhez, inkább azt mondhatjuk, az élet lényegi jellemzőjeként annak lüktetését jelzik. Ami él és mozog, az szükségszerűen színes is, ami pedig színes, az egyszersmind étellel telítődött.

Hasegawa:
Mexicana
1985

Hasegawa: Japánkert – 2000

Hundertwasser egyszerre extravagáns és játékos, kreatívan eredeti és meghökkentően puritán. A szecessziós művészek szellemi utódaként irtózik az egyenes vonalaktól. „Az egyenes vonal istentelen és erkölcstelen. Az egyenes vonal nem alkotó vonal, csupán másoló, utánzó vonal. Benne Isten és az emberi szellem nem lel otthonra...” – tartotta, és e nézet ugyanúgy központi szerepet játszik grafikai világában, mint architektúrájában. Hozzátehetjük, szerinte az életnek a színekhez hasonlóan lényegi része a vonalak hullámzó, görbülő játéka, aminek talán legfontosabb megnyilvánulása, Hundertwasser képeinek egyik fő szimbóluma, a spirál. Erről ő maga így nyilatkozott: „A spirál az élet és a halál jelképe. A spirál azon a ponton áll, ahol az élettelen anyag életre kel... Meggyőződésem, hogy a teremtés mozzanata is spirálformában zajlott...”. E megközelítésben a spirál középpontja maga a megtermékenyített petesejt, egyszersmind az ősrobbanás helyszíne, a gondolatok és az eszmék születésének helye, átjáró a spirituális, isteni világba.

A spirál, a kör, a rácsszerkezet, a négy-szögletes ablakok hálózata, az ezekből a legváltozatosabb módon kialakított kompozíciókban megjelenő egy-két jelképes, fölöttébb elvonatkoztatott jellegük ellenére is felismerhető motívum képezi grafikáinak építőelemeit. Ezeket erőteljes, tiszta színekkel festette ki, aminek révén a sokszínű élet kifejezőivé válnak. A végletekig leegyszerűsített motívumok egyaránt hozhatnak emberi vagy környezeti formákat. Hundertwasser végső, impozáns célja egyszerűen megfogalmazható: az egész világot át akarta formálni: elviselhetőbbé, színesebbé, vidámabbá, egy szóval élhetőbbé tenni. Elutasította a sémákat és a konvenciókat, helyettük az intuíciót és a kreativitást helyezte az előtérbe. Valamennyi művészi megnyilvánulása mögött harsogó életigenlés rejtőzött.

Hasegawa alkotásain meghatározó a japán fametszetek tradíciója, ami mindenekelőtt a fehér – néha fekete – vonalakkal készített, dekoratív jellegű rajzok kitüntetett szerepében nyilvánul meg, az egész kompozí-

ción belül. E rajzok hordozzák a lényegét, míg a színek sokszor elszakadnak a vonalak által körbezárt formáktól. Finom, aprólékos, csak részben konkretizálható motívumai között, gyökereire is utalva, fel-feltűnnek japán írásjeleket asszociáló szimbólumok is. Lapjai nehezebben áttekinthetők, jóval részletesebbek, mint művésztársáé, ezért első pillantásra olykor kaotikusabbnak tűnnek, pedig a rend valamennyin jelen van. Az aprólékosan kidolgozott vonalrajzokat gyakran erőteljesebb formai motívumok vagy színtoltok egészítik ki. A japán művész lapjainak egy részét különböző civilizációk – nyugati, japán, inka stb. – lenyomatainak érezzük. Színvilága változatos ugyan, de visszafogottabb, kevésbé élénk, viszont tónusokban gazdagabb, mint Hundertwasseré. Képi elemei, finom vonalrajzai mindenkor a síkhoz ragaszkodnak, rajzos logikájuk kizárja a perspektivikus hatásokra való törekvést, ellenében osztrák művésztársával, akinek lapjain olykor megmaradnak a harmadik dimenzió reminiscenciái is. Hasegawának még

városképeit – vagy inkább várossziluetteit – sem jellemzi a térbeliség, legalábbis annak az általunk megszokott eszközökkel felkeltett fikciója, ehelyett, amennyiben az feltétlenül szükséges, a teret a síkra vetíti ki.

A két különböző irányból érkezett, eltérő hagyományokon nevelkedett, de más civilizációk iránt nyitott művész közös lendvai kiállítása annak illusztrációja, hogy a globális kortárs művészet gyökerei ugyan eltérő kultúrákból szívják életető nedvüket, pontosabban tradícióikat, de – ha már növényi hasonlattal élünk – a lombozat összetett ágrendszerét nem egyik vagy másik gyökérág irányja, sokkal inkább a gyökérágak összességének helyzete és adottságai határozzák meg. Kelet és nyugat tradíciói nem csak Hundertwasser és Hasegawa művészetében, de az egész kortárs művészetben is mind szorosabban összefonódnak, és közössé váló kultúrkincsünk egyaránt hangsúlyos részét képezik.

Kiállítási
interiőr